

Brüssel, 13.3.2020
COM(2020) 112 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, ÜLEMKOGULE, EUROOPA
NÕUKOGULE, EUROOPA KESKPANGALE, EUROOPA
INVESTEERIMISPANGALE JA EURORÜHMALE**

Euroopa koordineeritud majanduslikud meetmed COVID-19 puhangule reageerimiseks

1. SISSEJUHATUS

Koroonaviirusena tuntud COVID-19 on tõsine rahvatervisealane hädaolukord, mis mõjutab kodanikke, ühiskondi ja majandusi. Hiinast alguse saanud pandeemia on toonud kaasa haigusjuhtumeid kõigis liikmesriikides. Enim on mõjutatud Itaalia, kuid sündmused arenevad kiiresti ja haigusjuhtumite arv kasvab kõigis liikmesriikides. Pandeemia asetab raske koormuse nii üksikisikutele ja ühiskondadele kui ka tervishoiusüsteemidele. Me peame reageerima üheskoos, et aeglustada haiguse ülekandumist, tugevdama meie tervishoiusüsteemide vastupanuvõimet, et aidata abivajajaid ning edendada teadus- ja arendustegevust.

Lisaks märkimisväärsetele sotsiaalsetele mõjudele ja inimlikule mõõtmele töö koroonaviiruse puhang ELi jaoks kaasa ka tohutu majandusšoki, mis nõuab otsustavat ja koordineeritud majandamist. Viiruse levik põhjustab tarnehäireid üleilmsetes varustusahelates, finantsturgude volatiilsust, häireid tarbijanõudluses ning mõjutab negatiivselt olulisi majandussektoreid, nagu reisimine ja turism. Euroopa aktsiaturud on langenud veebruari keskpaigaga võrreldes ligikaudu 30 %, mis on kõige järsum kuine langus 2008. aasta finantskriisi järel. Haiguspuhangu arengu suhtes lähinädalatel ja -kuudel valitseb suur teadmatus.

Vaid solidaarsuse ja üleeuroopaliste kooskõlastatud lahendustega on võimalik seda rahvatervise alast hädaolukorda tulemuslikult hallata. Viiruse leviku ohjeldamiseks, haigestunute aitamiseks ja võitluseks majandusprobleemidega vajame me solidaarsust riikide, piirkondade ja kodanike vahel. See nõuab tervet rida konkreetseid meetmeid ning järjepidevat ja selget ühist lähenemisviisi. **Peamine on kõigi asjaomaste osaliste tihe koostöö.**

Komisjon kasutab kriisi ületamiseks täiel määral kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid. Lisaks koordineerimis- ja suunamistegevusele ning viiruse leviku piiramismetmetele tegeleb komisjon pandeemia sotsiaal-majanduslike tagajärgede kõrvaldamise ja leevendamiseks. Küsimus on ühtse turu terviklikkuses ja laiemalt tootmise ja jaotuse väärtusahelate säilimises, et tagada meie tervishoiusüsteemide varustamine. Küsimus on inimeste toetamises tagamaks, et pandeemia ei mõjutaks ülemäära sissetulekuid ja tööhõivet. Küsimus on ettevõtjate, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) toetamises. Küsimus on ka meie finantssektori likviidsuse tagamises ja ähvardava majanduslanguse ärahoidmises kõigil tasanditel võetavate meetmete abil. Lõpuks on küsimus ka raamistiku kindlustamises, mis võimaldaks liikmesriikidel otsustavalt ja kooskõlastatult tegutseda. Kokkuvõtlikult on küsimus sellest majandusšokist kiire taastumise ettevalmistamises.

Käesolevas teatises antakse ülevaade komisjoni kiiretest meetmetest COVID-19 majandusliku mõju leevendamiseks. Ehkki täna välja kuulutatud meetmed käsitlevad kõige akuutsemate probleemide lahendamist, peame me arvestama, et olukord muutub päevast päeva. Komisjon teeb nende meetmete kiireks rakendamiseks tihedat koostööd Euroopa Parlamendi, nõukogu, Euroopa Investeerimispanka (EIP) ja liikmesriikidega ning on valmis vajaduse korral uuteks algatusteks. Komisjon toetab ka rahvusvahelist tegevust pandeemia üleilmsete sotsiaal-majanduslike tagajärgede kõrvaldamiseks mitmepoolse raamistiku kaudu, pöörates erilist tähelepanu haavatavate tervishoiusüsteemidega partnerriikidele.

2. SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD TAGAJÄRJED

COVID-19 pandeemia on suur šokk maailma ja Euroopa majandusele. Euroopa on saanud juba täna tunda olulist negatiivset majanduslikku mõju, mis jätkub vähemalt selle aasta esimese poole jooksul, ja kui ohjeldamismeetmed ei anna tulemusi, siis tõenäoliselt kauemgi¹. Reaalse SKP kasv võib langeda 2020. aastal COVID-19 tagajärjel alla nulli ja olla isegi märkimisväärselt negatiivne. Majanduslike tagasilöökide leevendamisel on võtmetähtsusega ELi institutsioonide ja liikmesriikide koordineeritud majanduslik reageerimine.

Käesolev šokk mõjutab majandust erinevate kanalite kaudu:

- šokk Hiina esialgsest majanduslangusest 2020. aasta esimeses kvartalis;
- tarnešokk Euroopa ja maailmamajanduse jaoks, mis tuleneb tarneahelate katkemisest töölt puudumise tõttu;
- tarbijate väiksemast nõudlusest tingitud nõudlusšokk Euroopa ja maailmamajanduses ning ebakindluse negatiivne mõju investeerimiskavadele;
- ning likviidsuspiirangute mõju ettevõtjatele.

Šokk on ajutine, kuid me peame tegema koostööd tagamaks, et see oleks võimalikult lühiajaline ja piiratud ning ei tekitaks meie majandusele püsivat kahju. Tulevikus sõltub väljavaate negatiivsus mitmest asjaolust, näiteks kriitilise tähtsusega materjalidega varustamise puudumine, ohjeldamismeetmete mõjususe, tootmisseisakud ELis, ettevõtete ja haldusasutustes kaotatud tööpäevade arv ning mõju nõudlusele (nt liikumiskiirangud, reiside tühistamine).

Liikmesriigid peavad olema valvsad ja kasutama kõiki liidu ja riiklikul tasandil kättesaadavaid vahendeid, et vältida olukorda, kus praegune kriis toob kaasa kriitilise tähtsusega varade ja tehnoloogia kadumise. See hõlmab riiklikku julgeolekukontrolli ja muid julgeolekuga seotud vahendeid. Komisjon annab liikmesriikidele enne välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määramise kohaldamist juhiseid.

Kuna COVID-19 levib ja mõjutab suurt osa kogu maailma ja liikmesriikide elanikkonnast, on selle majanduslik mõju märkimisväärne ja suureneb iga päevaga. Selle mõju on tunda kogu majanduses, eelkõige pandeemia leviku vältimiseks vajalikes lukustamisolukordades. Viiruse leviku tõkestamiseks kohalikul ja riiklikul tasandil võetud meetmed võivad mõjutada nii pakkumist kui ka nõudlust. Negatiivne nõudlus on eelkõige viiruse nende ohjeldamismeetmete tagajärg, mida valitsused on kohustatud rakendama ja mis mõjutavad era-, töö- ja seltskondlikku elu. Praegu on enim mõjutatud tervishoiu-, turismi- ja transpordisektor, eelkõige lennundus.

COVID-19 pandeemia mõjutab üleilmseid finantsturge. Veebruari lõpus langesid suurenenud nõudluse tõttu turvalisemate investeeringute järele tugevalt üleilmsed aktsiaturud ja muude suure riskiga varade turud. Samal ajal tõusid kasvava nõudluse tagajärjel kaitstud aladega seotud varade hinnad: USA lühiajaliste riigikassa võlakirjade („viimase abinõuna kasutatav turvaline finantsvara“) tootlus vähenes järsult. Aktsiahinnad langesid kõikjal maailmas. Kaitsetumate liikmesriikide riigivõlakirjade hinnavad suurenemisid. Muude kui investeerimisjärgu äriühingute võlakirjade tootlus kasvas.

¹ Vt 1. lisa.

Võttes arvesse COVID-19 makromajanduslikku ja finantsmõju, tuleks majanduspoliitilisi meetmeid võtta julgelt ja koordineeritult, et saavutada järgmised eesmärgid:

- Aidata päästa elusid. Tagada vajalike varude kasutamine ja investeeringud pandeemia ohjeldamiseks ja raviks.
- Tagada, et Euroopa töötajad (sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjad) oleksid kaitstud sissetulekuta jäämise eest, ning et kõige enam mõjutatud ettevõtjatele (eelkõige VKEd) ja sektoritele oleks tagatud vajalik toetus ja rahaline likviidsus.
- Leevendada mõju majandusele tervikuna, kasutades selleks kõiki kättesaadavaid ELi vahendeid ja kasutada täiel määral paindlikku ELi raamistikku liikmesriikide meetmete jaoks.

3. SOLIDAARSUSE TAGAMINE ÜHTSEL TURUL

3.1. MEDITSIINISEADMETE TARNIMINE

Ühtne turg on Euroopa Liidu tuum. Kriisi ajal on solidaarsusfond see, millega tagada, et terviseriskide leevendamiseks olulised kaupad jõuaksid kõigi abivajajateni. Ühtne turg aitab kaitsta meie tervist, tagades nende kaupade kättesaadavuse kogu ELis. Tervishoiusüsteemide oluliste kaupade vaba liikumise ühepoolsed riiklikud piirangud tekitavad märkimisväärsed takistusi ja mõjutavad oluliselt liikmesriikide suutlikkust COVID-19 puhanguga toime tulla.

On väga oluline, et riiklikud meetmed järgiksid tervisekaitse esmast eesmärki Euroopa solidaarsuse ja koostöö vaimus. Mõned liikmesriigid on juba vastu võtnud või valmistavad ette riiklikke meetmeid, mis mõjutavad isikukaitsevahendite, näiteks kaitseprillide, näomaskide, kinnaste, kirurgiliste kombinesoonide ja kitlite ning ravimite eksporti. Need meetmed võivad takistada oluliste kaupade jõudmist nendeni, kes neid kõige enam vajavad, eelkõige tervishoiutöötajate, välise sekkumise meeskondade ja patsientideni mõjutatud piirkondades üle kogu Euroopa. Sellised meetmed tekitavad doominoefekti: liikmesriigid võtavad meetmeid, et leevendada teiste liikmesriikide võetud meetmete mõju.

Lühikese aja jooksul on piirangud laienenud üha suuremale tootevalikule, alustades isikukaitsevahenditest kuni viimasel ajal ka ravimiteni. Ekspordipiirangud ei võta arvesse integreeritud tarneahelaid. Piirangud tekitavad oluliste kaupade tootmisel kitsaskohti, sulgedes sisendid teatavates liikmesriikides. See häirib logistikat ja turustusahelaid, mis sõltuvad keskladudest. See omakorda stimuleerib tarneahelas varude kogumist. Lõppkokkuvõttes tekitavad nad taas sisepiirid ajal, mil liikmesriikide solidaarsust on kõige enam vaja.

2. lisa antakse liikmesriikidele juhiseid selle kohta, kuidas kehtestada piisavad kontrollimehhanismid varustuskindluse tagamiseks kogu Euroopas². Aluslepinguga lubatakse liikmesriikidel teatavatel rangetel tingimustel kalduda kõrvale ühtse turu eeskirjadest. Kõik ELi toimimise lepingu artikli 36 alusel inimeste elu ja tervise kaitseks võetud riiklikud piiravad meetmed peavad olema põhjendatud, st sobivad, vajalikud ja nende eesmärkidega proportsionaalsed, tagades asjaomastele isikutele piisavad tarned, vältides samal ajal oluliseks peetavate kaupade, nagu isikukaitsevahendid, meditsiiniseadmed või ravimid, nappuse esinemist või süvenemist. Igast kavandatavast siseriiklikust meetmest, millega piiratakse juurdepääsu meditsiini- ja kaitsevahenditele, tuleb teatada komisjonile, kes teavitab sellest teisi liikmesriike.

² Vt 2. lisa.

Komisjonile seni teatatud meetmeid on hinnatud, et tagada oluliste kaupade jõudmine nendeni, kes neid kõige rohkem vajavad. Komisjon käsitleb neid juhtumeid eelisjärjekorras ja toetab liikmesriike selliste meetmete muutmisel. Kui liikmesriigid oma eeskirju piisavalt ei kohanda, võtab komisjon õiguslikke meetmeid.

Mõned riiklikud meetmed takistavad oluliste kaupade ekspordi kolmandatesse riikidesse, mille lõppeesmärk on säilitada ELi tervishoiusüsteemide elujõulisus. Kui eksport kolmandatesse riikidesse ohustab ELi reageerimisvõimet COVID-19 puhangule, võib komisjon võtta meetmeid ja kehtestada teatavate toodete ekspordilubade süsteemi.

Komisjon võtab kõik vajalikud meetmed, et tagada kaitsevahendite piisav varu kogu Euroopas. Võttes arvesse praegust ülemaailmset puudust, algatas komisjon 26 liikmesriigiga kiirendatud ühise hankemenetluse. Täiendava turvaabinõuna võtab komisjon ELi elanikkonnakaitse mehhanismi (rescEU) raames vastu meetme, et liit saaks selliseid vahendeid osta. Kui liikmesriigid selle heaks kiidavad, saab esimesed ostud teha aprilli alguses. Komisjon esitab ka soovitusel vastavushindamise ja turujärelevalve menetluste kohta COVID-19 kontekstis. See võimaldab eelkõige suurendada teatavat liiki vahendite, näiteks ühekordselt kasutatavate näomaskide tarneid.

Oluline on tegutseda koos, et avatult ja läbipaistvalt tagada ELis meditsiiniliste kaitsevahendite ja ravimite tootmine, ladustamine, kättesaadavus ja ratsionaalne kasutamine. Komisjon on kitsaskohtade hindamiseks võtnud ühendust tarnijatega ja palunud neil tootmist viivitamata suurendada. Komisjon on loonud koos liikmesriikide ja Euroopa Ravimiametiga juhtrühma, et jälgida COVID-19st tulenevat võimalikku raviminappust. Lisaks jälgib ta olukorda meditsiiniseadmete koordineerimisrühma kaudu, sealhulgas erinevate diagnostikaseadmete kättesaadavust ja toimivust ning koostööd seoses erinevate riiklike lähenemisviisidega diagnostilistele analüüsidele.

3.2. TRANSPORT

COVID-19 puhangul on suur mõju ka meie transpordisüsteemidele. Euroopa tarneahelad on omavahel tihedalt seotud. Neid ühendusi hallatakse ulatusliku kaubaveoteenuste võrgustiku kaudu. Kaubavoogude katkemine põhjustab tõsiselt majanduslikku kahju.

Haiguspuhang on eriti rängalt kahjustanud rahvusvahelist ja Euroopa lennundussektorit. Olukord halveneb iga päevaga. Eeldatavasti väheneb lennuliiklus lähinädalatel veelgi. Selleks et aidata leevendada haiguspuhangu mõju, esitab komisjon sellekohased õigusaktid, et pakkuda lennuettevõtjatele ajutiselt leevendust ELi õigusest tulenevate lennuväljade teenindusaegadega seotud kohustuste täitmisel. Kui need ükskord jõustuvad, võimaldab ajutine meede lennuettevõtjatel kohandada oma veomahtu vastavalt puhangust tingitud nõudluse vähenemisele.

Mis puutub maismaal asuvatesse tarneahelatesse, siis neid on rängalt mõjutanud sisenemiskeelu kehtestamine maismaapiiridel või piirangute kehtestamine teatavatesse liikmesriikidesse sisenevatele sõidukijuhtidele. See mõjutab kõiki kaupu, kuid eelkõige kriitilise tähtsusega tarnematerjale ja kergesti riknevaid kaupu, ning kuna valdav enamik sektori ettevõtjaid on VKEd, on see mõju kohene ja tõsine.

Olenemata transpordiliigist teeb komisjon liikmesriikidega koostööd, et tagada majanduslik järjepidevus, kaubavood ja tarneahel, olulised reisimisvõimalused ning siseturu toimimine ja transpordi ohutus.

3.3. TURISM

Surve ELi turismitööstusele on enneolematu. Ta seisab silmitsi rahvusvaheliste turistide märkimisväärse vähenemisega (massilised tühistamised ja broneeringute vähenemine näiteks Ameerika, Hiina, Jaapani ja Lõuna-Korea reisijate poolt). Mõju avaldab ka ELi-siseste ja riigisiseste reiside vähenemine, eelkõige ELi kodanike kasvava soovimatuse tõttu reisida ning riiklike ja/või piirkondlike ennetavate ohutusmeetmete tõttu. Turismi ja ärireiside üldine vähenemine mõjutab eriti kõnealuse sektori VKEsid. ELi-siseste ja riigisiseste reiside (mille arvele jääb 87 % saabuvatest turistidest) katkemine alates veebruari lõpust raskendab olukorda veelgi. Eelkõige mõjutab see messide ja kongresside sektorit, kus 2020. aasta esimeses kvartalis tühistati või lükati edasi rohkem kui 220 üritust. COVID-19 puhang ja jõupingutused selle leviku piiramiseks avaldavad üha suuremat survet ka teistele sellega seotud sektoritele, nagu toidu- ja joogiteenused ning haridus- ja kultuuritegevus.

Komisjon teeb koostööd liikmesriikide, rahvusvaheliste asutuste ja peamiste ELi kutseühingutega, et jälgida olukorda ja kooskõlastada toetusmeetmeid.

4. ELI EELARVE KASUTAMINE JA EUROOPA INVESTEERIMISPANGA GRUPI KAASAMINE

4.1. LIKVIIDSUSMEETMED: TOETUS ETTEVÕTETELE, SEKTORITELE JA PIIRKONDADELE

Paljukannatanud VKEde kiireks abistamiseks antakse neile lisaks riiklikul tasandil võetavatele meetmetele ka **likviidsustoetust juba olemasolevatest ELi eelarve vahenditest.**

Lähinädalatel tehakse ELi eelarvest Euroopa Investeeringufondile (EIF) tagatisena kättesaadavaks üks miljard eurot, millega saab toetada käibekapitali rahastamist umbes 8 miljardi euro ulatuses. See toetus läheb vähemalt 100 000 Euroopa VKE-le ja väiksemale keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjale³.

Toetust antakse EIFi programmide investeerimistoetuse olemasolevate vahendite kaudu. Õigusaktidega lubatud piires keskendutakse vähemalt 12kuise tähtajaga käibekapitalilaenude andmisele. Eelkõige suurendatakse ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi (COSME) raames ning programmi „Horisont 2020“ raames InnovFin'i VKEde tagatisrahastust antavaid laenutagatise, et pangad saaksid pakkuda üleminekuvahendeid mikroettevõtjatele, VKEdele ja väiksematele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele. Neid vahendeid suurendatakse lähinädalatel 750 miljoni euro võrra Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist (EFSI). Lisaks käivitatakse veel üks sihtotstarbeline meede, mille raames EFSI koostöös ELi riiklike tugipankade ja institutsioonidega eraldab EIFile 250 miljonit eurot, et VKEsid saaks hakata toetama kiiresti.

Samade vahendite alusel hakatakse asjaomastele ettevõtjatele võimaldama ka laenupuhkust, lükates edasi laenude tagasimaksetähtajad. See leevendab survet ettevõtjate rahalisele seisule. Rahastamisvajaduse katmiseks soovitatakse liikmesriikidel täielikult ära kasutada struktuurifondide olemasolevaid rahastuid ja kui vaja, laiendada

³ Toetuse allikad ja otstarve:

- 500 miljonit eurot EFSI ELi tagatist eraldatakse COSME programmi laenutagatistele ja muutuvad kättesaadavaks lähinädalatel;
- 100 miljonit eurot EFSI ELi tagatisest nähakse ette InnovFin'i VKEde tagatisrahastule ja muutuvad kättesaadavaks lähinädalatel;
- EFSI taristu- ja innovatsioonikomponendi raames on juba kättesaadav 250 miljonit eurot, mis suunatakse ümber VKEde toetamise vahenditesse, võimalust mööda koordineerides tegevust ELi riiklike tugipankadega;
- 150 miljonit eurot EFSI VKEde komponendi vahendeid suunatakse pikemaajaliste konkreetsete meetmete asemel kiirema mõjuga lühemaajalistesse meetmetesse.

struktuurifondide uute rahastamisvahendite kasutamist. Komisjon on valmis liikmesriike selles toetama.

Komisjon, kelle koostöös **EIP grupi ning Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangaga** on tihe, kutsub neid institutsioone üles võtma sektorite, toodete ja vahendite suhtes viivitamata selliseid meetmeid, millest asjaomastel ettevõtetel oleks kõige rohkem kasu, ning soovib olukorra kiiret muutumist silmas pidades tegevust tihedalt koordineerida teiste partneritega.

LIKVIIDSUSE SÄILITAMINE MAJANDUSES: PANGANDUSSEKTOR

Pangandussektoril on COVID-19 puhangu mõju neutraliseerimisel keskne roll, säilitades krediitdivoo majanduses. Kui pangalaenude voog järsult väheneb, aeglustub järsult ka majandustegevus, sest ettevõtetel tekivad raskused tarnijatele ja töötajatele maksimisega. Pankade omavahendite suhtarvud on viimastel aastatel oluliselt paranenud, nende võlad on väiksemad ja kahanenud on sõltuvus lühiajalisest rahastamisest, mis võib olla volatiilne.

Pankadel peab olema klientidele laenamiseks piisavalt likviidsust. Komisjon võtab teadmiseks EKP rahapoliitilised otsused, mis avaldati 12. märtsil 2020.

Pankadele antavat lisalikviidsust peab olema võimalik kasutada ettevõtjatele ja kodumajapidamistele uute laenude andmiseks. Komisjon võtab teadmiseks ühtse järelevalvemehhanismi ja Euroopa Pangandusjärelevalve 12. märtsi avaldused meetmete kohta, millega leevendatakse COVID-19 mõju ELi pangandussektorile, ning kutsub pädevaid asutusi üles oma tegevust koordineerima ja määrama kindlaks ELi õigusraamistikuga lubatud paindlikkuse otstarbeka kasutamise võimalused.

ELi õigusraamistik võimaldab valitsusel vajaduse korral anda riigi tagatise vormis toetust pankadele, kellel on probleeme likviidsusele juurdepääsuga. Kuigi praegu ei ole andmeid pankade likviidsuse vähenemise kohta, võib kriisi süvenedes mõne panga puhul see oht tekkida. Sel juhul ei suudaks need pangad enam ettevõtjatele laenu anda.

ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti b kohast abi pankadele võivad liikmesriigid anda COVID-19 puhangu tõttu tekkinud otsese kahju hüvitamiseks (vt täiendav selgitus eespool), kuid seda ei tohi anda krediitdiasutuse või üksuse elujõulisuse, likviidsuse ega maksevõime säilitamiseks või taastamiseks. Viimasel juhul ei käsitataks sellist abi avaliku sektori erakorralise finantstoetusena.

4.2. TÖÖHÕIVELE AVALDUVA MÕJU LEEVENDAMINE

Selleks et leevendada tootmise katkemise ja müügi vähenemise mõju inimeste tööhõivele ja kõige rängemini mõjutatud sektorite töötajate arvule, tuleb võtta erimeetmeid. Me peame võimalust mööda kaitsma töötajaid haiguspuhangu tulemusel töö ja sissetuleku kaotamise eest. Mitmes liikmesriigis on edukalt rakendatud lühendatud tööaja kava, lühendades ajutiselt töötajate tööaega ja samal ajal toetades nende sissetulekut. Praegu on selline kava olemas 17 liikmesriigis. Oleks hea, kui see oleks olemas kõikjal ELis. Leibkondade sissetulekut saab toetada ka haigushüvitise ajutise pikendamise ning töötushüvitiste korra muutmisega. Viiruse mõju võib vähendada ka kaugtöö laiem kasutamine.

EL on valmis, kus iganes võimalik, toetama liikmesriikide tegevust töötajate olukorra leevendamisel. Ta juba toetab nende võitlust töötusega ELi struktuurifondide, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, ning koroonaviirusega võitlemise investeerimisalgatusega, mida on käsitletud allpool.

Komisjon kiirendab ka Euroopa töötushüvitiste edasikindlustuskava käsitleva seadusandliku ettepaneku väljatöötamist. Selle algatuse eesmärk on toetada töötajaid ja kaitsta suurte šokkide tõttu töö kaotanud inimesi. Lisaks soovitakse vähendada survet riikide rahandusele, tugevdades Euroopa sotsiaalset mõõdet ja suurendades ühtekuuluvust. Kava mõte on toetada riikide püüdlusi säilitada töökohti ja oskusi, kehtestades näiteks lühendatud tööajaga töötamise kava ja/või hõlbustades töö kaotanute töökohavahetust.

4.3. KORONAVIIRUSEGA VÕITLEMISE INVESTEERIMISALGATUS

Täna esitas komisjon koroonaviirusega võitlemise investeerimisalgatuse, mille kohaselt eraldatakse ühtekuuluvuspoliitika raames 37 miljardit eurot COVID-19 puhangu ohjeldamisele ja rakendatakse see täielikult 2020. aastal erakorraliste ja kiirendatud menetluste kaudu.

Selleks teeb komisjon ettepaneku loobuda käesoleval aastal kohustusest nõuda liikmesriikide käes olevate Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamata eelmaksete tagasimaksmist. Seega saavad liikmesriigid kogu ELis lisaks 29 miljardile eurole struktuurifondide vahenditele kasutada veel ligikaudu 8 miljardit eurot ELi eelarve vahendeid. See suurendab tuntavalt investeringute mahtu 2020. aastal.

Lisaks peaks kriisiga võitlemisel olema toetuskõlblikud kuni 28 miljardit eurot struktuurifondide riiklikke assigneeringuid, sealhulgas riikide eneste osamaksete vahendeid, mille sihtotstarve on veel kindlaks määramata. See tagab liikmesriikidele vajalikud rahastamisallikad.

Komisjon moodustab kõrgeimal tasandil rakkerühma, kes teeb koostööd liikmesriikidega, et tagada selle alusel meetmete võtmine nädalate jooksul.

Ettepaneku põhielement on see, et alates 1. veebruarist 2020 võib struktuurifondidest rahastada kõiki COVID-19 puhangu vastu võitlemisega seotud kulutusi. See võimaldab liikmesriikidel hakata kiiresti kasutama vahendeid puhangu vastu võitlemiseks. Lisaks teeb komisjon ettepaneku võimaldada märkimisväärsete summade ümberpaigutamist programmide raames lihtsustatud viisil. Need meetmed peaksid võimaldama kõigil liikmesriikidel

lähinädalatel hinnata ümber prioriteedid ja suunata toetus sinna, kus seda kõige rohkem vajatakse. Eelkõige tuleks:

- toetada tervishoiusüsteemi, näiteks rahastades tervishoiuvahendeid ja ravimeid, testimis- ja raviastutusi, haiguste ennetamist, e-tervise lahendusi, kaitsevahendite ja meditsiiniseadmetega varustamist, kohandada töökeskkonda tervishoiusektoris ja tagada tervishoiuteenuste kättesaadavus haavatavatele elanikkonnarühmadele;
- pakkuda ettevõtetele likviidsust, et need suudaksid tulla toime koroonaviiruse kriisist tingitud lühiajaliste finantsšokkidega, näiteks pakkudes VKEdes käibekapitali, et katta kriisist tingitud kahjusid, ja pöörates erilist tähelepanu sektoritele, mis on eriti rängalt kannatanud;
- ajutiselt toetada riikide lühendatud tööaja kavasad, mis aitavad leevendada šokki, kombineerides neid täiendus- ja ümberõppe meetmetega.

Kui programmi muutmist peetakse vajalikuks, teeb komisjon tihedat koostööd riiklike ja piirkondlike ametiasutustega, et ühtlustada ja kiirendada vastavaid menetlusi, võttes arvesse koroonaviirusest tingitud kriisi mõju liikmesriikide haldussuutlikkusele.

Koroonaviirusega võitlemise investeerimisalgatuse tulemuslikkus sõltub sellest, kas liikmesriigid tagavad nende meetmete kiire rakendamise ja kas kaasseadusandjad suudavad kiiresti reageerida. Pidades silmas enneolematuid asjaolusid, kutsus komisjon nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles käesolevat komisjoni ettepanekut kiiresti heaks kiitma.

Samal ajal võtab komisjon viivitamata ühendust nende liikmesriikidega, keda algatus rohkem puudutab, et alustada algatuse rakendamise ettevalmistamist. Samuti aitab komisjon liikmesriikidel täielikult ära kasutada ELi programmide raames juba ette nähtud paindlikkust. Liikmesriike kutsutakse üles määrama seda koordineerima valitsuse kõrgema ministri ja kõrgema riigiteenistuja.

Lisaks teeb komisjon selle algatuse raames ettepaneku laiendada **ELi Solidaarsusfondi** kohaldamisala, lisades sellesse ka rahvatervise kriisi. 2020. aastal on kasutada kuni 800 miljonit eurot.

Koondatud töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate toetamiseks võiks kasutada ka **Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi**. 2020. aastal on kasutada kuni 179 miljonit eurot.

5. RIIGIABI

Võttes arvesse ELi eelarve piiratud mahtu, rahastatakse koroonaviiruse ohjeldamiseks võetavaid fiskaalmeetmeid peamiselt liikmesriikide eelarvetest. ELi riigiabi eeskirjad võimaldavad liikmesriikidel võtta COVID-19 puhangu tõttu majandusraskustesse sattunud kodanike ja ettevõtjate, eelkõige VKEde toetamiseks kiireid ja tulemuslikke meetmeid. Need tagavad ka riigiabi jõudmise abi vajavate ettevõtetele ja hoiavad ära kahjuliku subsideerimisvõidujooksu, mille puhul rohkem vahendeid omavad liikmesriigid saavad kulutada naabritest rohkem, kahjustades seeläbi ühtekuuluvust ELis.

Liikmesriigid võivad kavandada ulatuslikke toetusmeetmeid kooskõlas kehtivate riigiabi eeskirjadega⁴.

- Esiteks võivad liikmesriigid võtta meetmeid, mida kohaldatakse kõigi ettevõtete suhtes, näiteks palgatoetused ning ettevõtte tulumaksu ja käibemaksu või sotsiaalkindlustusmaksete maksmise peatamine. Need meetmed leevendavad otseselt ja tõhusalt ettevõtete finantsraskusi. Need ei kuulu riigiabi kontrolli alla ja liikmesriigid võivad need kehtestada viivitamata ilma komisjoni osaluseta.
- Teiseks võivad liikmesriigid anda rahalist toetust otse tarbijatele, nt tühistatud teenuste või piletite eest, mida asjaomased ettevõtjad ei hüvita. Ka need meetmed ei kuulu riigiabi kontrolli alla ja liikmesriigid võivad need kehtestada viivitamata ilma komisjoni osaluseta.
- Kolmandaks võimaldavad ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punktil c põhinevad riigiabi eeskirjad liikmesriikidel komisjoni heakskiidul rahuldada teravaid likviidsusvajadusi ja toetada ettevõtteid, mis on COVID-19 puhangu tõttu pankroti äärel.
- Neljandaks võivad liikmesriigid ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti b alusel komisjoni heakskiidul hüvitada ettevõtetele kahju, mis on tekkinud erandlikel asjaoludel, näiteks COVID-19 puhangu tõttu. See hõlmab meetmeid, millega hüvitatakse eriti rängalt kannatada saanud sektorites (nt transport, turism ja majutus) tegutsevatele ettevõtetele ja tühistatud sündmuste korraldajatele viiruse puhangu tõttu tekkinud kahju.
- Viiendaks võib seda täiendada mitmesuguste lisameetmetega (näiteks vähese tähtsusega abi määruse⁵ ja üldise grupierandi määruse⁶ alusel), mida liikmesriigid võivad samuti võtta viivitamata ilma komisjoni osaluseta.

Itaalias praegu leviva COVID-19 puhangu mõju iseloom ja ulatus võimaldab kohaldada ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti b sätteid. See võimaldab komisjonil heaks kiita täiendavad riiklikud toetusmeetmed mõne liikmesriigi majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks, mis komisjoni arvates Itaalias esineb. Sellele järeldusele jõudmisel kaalus komisjon mitmeid erinevaid tegureid, sealhulgas, kuid mitte ainult SKP eeldatavat vähenemist, kehtestatud rangeid avaliku sektori meetmeid, sealhulgas ürituste keelamist, koolide sulgemist, liikumispiiranguid, riikliku tervishoiusüsteemi piiranguid, samuti lendude tühistamist ja teiste riikide kehtestatud reisipiiranguid.

⁴ Eri liiki instrumentide üksikasjad on esitatud 3. lisas.

⁵ Vähese tähtsusega abi määruse (18. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes) kohaselt ei kujuta kolme aasta jooksul antav kuni 200 000 euro suurune toetus endast riigiabi. Autokaubaveo sektoris on künnis 100 000 eurot kolme aasta jooksul. Põllumajanduse ja kalanduse puhul on künnis vastavalt 25 000 eurot ja 30 000 eurot.

⁶ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014.

Komisjoni hinnangutes artikli 107 lõike 3 punkti b kasutamise kohta teiste liikmesriikide puhul kavatakse hinnata COVID-19 puhangu mõju nende majandustele sarnasel viisil. Tegemist on muutuva ja areneva olukorraga. Komisjon jälgib tihedas koostöös liikmesriikidega pidevalt olukorda kogu ELis. Komisjon valmistab ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti b alusel ette eriõigusraamistikku, mis vajaduse korral vastu võetakse. Sarnaselt on erandkorras toimitud ka üks kord varem, kui komisjon võttis 2008. aasta finantskriisi ajal 2009. aastal vastu ajutise raamistiku⁷.

Komisjon on kehtestanud kõik vajalikud menetluslikud lihtsustused, et tagada sujuv komisjoni heakskiitmisprotsess. Vajaduse korral tehakse otsused paari päeva jooksul pärast liikmesriikidelt täieliku riigiabi teatise saamist. Komisjon on avanud liikmesriikide võimalikele päringutele vastamiseks spetsiaalse e-posti aadressi ja telefoninumbri. Liikmesriikide kiire tegutsemise täiendavaks hõlbustamiseks on komisjon valmis tegema kättesaadavaks vormid, mis põhinevad varasematel otsustel allpool esitatud võimaluste kohta anda ettevõtetele abi kooskõlas kehtivate ELi riigiabi eeskirjadega.

6. EUROOPA EELARVERAAMISTIKU KOGU PAINDLIKKUSE KASUTAMINE

Suunatud eelarvepoliitilisi toetusmeetmeid tuleks rakendada kooskõlas punktis 5 kirjeldatud põhimõtetega, et võidelda viiruspuhangu vahetute negatiivsete sotsiaal-majanduslike tagajärgedega. See hõlmab toetust konkreetsete sektorite ja piirkondade ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, kes seisavad silmitsi tootmis- või müügihäiretega ja keda seetõttu mõjutab likviidsussurve. Meetmed võiksid hõlmata järgmist.

- Mõjutatud piirkondade ja sektorite ettevõtjatele suunatud maksumeedmed (nt äriühingu tulumaksu, sotsiaalkindlustusmaksete ja käibemaksu tasumise edasilükkamine; valitsemissektori maksete ja võlgnevuste ettemaksmine; maksusoodustused; otsene rahaline toetus).
- Tagatised pankadele, et aidata käibekapitali ja ekspordigarantiiga ettevõtjaid, mida võib täiendada järelevalvemeetmetega.

Need fiskaalmeetmed ja meetmed töötajate kaitsmiseks sissetuleku vähenemise eest on kiireloomulised, eesmärgiga toetada majandustegevust ja neid tuleks kasutada majanduslanguse leevendamiseks. Hästi koordineeritud fiskaalmeetmete eesmärk peaks olema võidelda usalduse kadumise ja sellega seotud nõudluse vähenemise vastu. Otsustav tegutsemine praegu aitab maksimeerida meie meetmete mõju ja nende hilisemat tulemuslikkust.

Komisjon teeb nõukogule ettepaneku kohaldada ELi eelarveraamistiku kogu paindlikkust, et aidata liikmesriikidel tegeleda COVID-19 puhangu ja selle tagajärgedega.

- ELi eelarve-eeskirjade järgimise hindamisel teeb komisjon nõukogule ettepaneku mitte arvestada COVID-19 majandusliku mõju tasakaalustamiseks võetud ühekordsete fiskaalmeetmete mõju eelarvele. Stabiilsuse ja kasvu pakt võtab arvesse sihtotstarbelisi erakorralisi kulutusi. Sellised toetusmeetmeid, mis on vajalikud selleks, et i) piirata ja hallata pandeemiat, ii) tagada ettevõtjatele ja sektoritele likviidsustoetus, iii) tagada mõjutatud töötajate töökohtade ja sissetulekute säilimine, võib pidada ühekordseteks eelarvekuludeks.

⁷Ajutine ühenduse riigiabi meetmete raamistik praeguses finants- ja majanduskriisis rahastamisele juurdepääsu toetamiseks, esialgne versioon (ELT C 16, 22.1.2009, lk 1).

- Komisjon leiab, et praeguses olukorras tuleks kohaldada paindlikkust, et võtta arvesse valitsuse kontrolli alt väljunud erakorralisi sündmusi. Kui valitsuse kontrolli alt väljas olev erakorraline sündmus mõjutab oluliselt liikmesriigi eelarvepositsiooni, nähakse stabiilsuse ja kasvu paktiga ette, et liikmesriigid võivad nõutavatest eelarvekohandustest ajutiselt kõrvale kalduda. Selle tulemusena võib see klausel hõlmata ka erakorralisi kulutusi COVID-19 puhangu ohjeldamiseks. Seda klauslit võib eelkõige kohaldada tervishoiukulude ning ettevõtjatele ja töötajatele suunatud sihtotstarbeliste leevendusmeetmete suhtes, tingimusel et need on ajutised ja puhanguga seotud. Komisjon järgib nõukogule ettepanekute ja soovitude tegemisel kõnealust lähenemisviisi.
- Komisjon teeb nõukogule ettepaneku, et liidu institutsioonid muudaksid liikmesriikidelt nõutavat eelarvekohandust vastavalt ELi eelarve-eeskirjadele. See võimaldaks majanduslanguse või majandustegevuse olulise aeglustumise korral võtta arvesse iga riigi konkreetset olukorda.
- Komisjon on valmis tegema nõukogule ettepaneku, et liidu institutsioonid aktiveeriks üldise vabastusklausli, võimaldamaks üldisemat eelarvepoliitilist toetust. Selle klausliga peatatakse koostöös nõukoguga euroala või ELi tõsise majanduslanguse korral nõukogu soovitatud eelarve kohandamine.

7. KOKKUVÕTE

COVID-19 puhangu sotsiaal-majanduslike mõjude tasakaalustamiseks on vaja ELi poliitikakujundajate õigeaegselt ja koordineeritult võetud julgeid meetmeid. Käesolevas teatises kirjeldatud meetmete kiire rakendamine täidab selles püüdluses kesket rolli. Komisjon jälgib olukorra arengut tähelepanelikult. Ta on vajaduse korral valmis uuteks algatusteks.

Väljakuulutatud meetmed käsitlevad tänast olukorda.

Peame arvestama, et olukord muutub kogu aeg. Välistada ei saa majandusväljavaadete edasist halvenemist.

Alates viimasest finantskriisist on liidu käsutuses võimsad vahendid, millega toetada liikmesriike ja tagada finantsturgude stabiilsus. Oleme varasematest aastatest õppinud ja tegutseme, kasutades kõiki olemasolevaid vahendeid. Liit peaks tegema kõik endast oleneva, et minimeerida COVID-19 ja sellega seotud tõkestamismeetmete mõju meie kodanikele, ettevõtjatele ja majandusele. Meie koordineeritud ja julgete meetmete ühe osana tehakse teatavaks ka teatises väljakuulutatust ulatuslikumad riiklikud meetmed, mida rakendatakse solidaarsuse vaimus ühiselt ja ELi vahendeid võimalikult hästi ära kasutades.